

BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI VA O`QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Osiyo xalqaro universiteti Magistri

Qoldiboyeva Zaynura Nabiyevna

Annotatsiya: “Ona tili va o`qish savodxonligi” darslarida innovatsion usullardan foydalanganda – o`z fikrini og`zaki va yozma tarzda to`g`ri hamda ravon bayon qiladigan, kitobxonlik madaniyati shakllangan, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o`zgalar fikrini anglaydigan, muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirishdan iborat.

Kalit soʻzlar: bilim, baho, ta'lim, malaka, o`qituvchi, innovatsiya.

“Ona tili va o`qish savodxonligi” darslarida innovatsion usullardan foydalanganda o`z fikrini og`zaki va yozma tarzda to`g`ri hamda ravon bayon qiladigan, kitobxonlik madaniyati shakllangan, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o`zgalar fikrini anglaydigan, muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirishdan iborat.

Umumiy o`rta ta'lim muassasalarida “Ona tili va o`qish savodxonligi” fanini o`qitishda innovatsion usullardan foydalanishning asosiy vazifasi:

- o`quvchi shaxsini fikrlashga, o`zgalar fikrini anglashga, fikrini og`zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy kompetensiyani rivojlantirish;

- o`quvchilarda grammatikaga oid o`zlashtiriladigan bilimlar (fonetika, leksikologiya, so`zning tarkibi, so`z yasalishi, morfologiya, sintaksis, yozuv va imlo, tinish belgilari, nutq uslublari, stilistikaga oid tushunchalar)ni rivojlantirish;

-ona tilining keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda fikrini to`g`ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish;

-o`quvchilarimizda mantiqiy, obrazli, assotsiativ fikrlash, tafakkurning yuksalib borishini rivojlantirish;

-o`quvchida to`g`ri talaffuz, imlo, uslub, so`z qo`llash (yangi so`zlarni o`zlashtirish, so`zlarni tanlash, so`zlarni to`g`ri qo`llash) ga doir ko`nikma, malakalarni, ko`nikmani malakaga, malakani odatga aylantirishni shakllantirish;

-ona tilining keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda to`g`ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Ona tili ta'limi oldiga qo`yilgan ijtimoiy buyurtma o`quvchi shaxsini fikrlashga, o`zgalar fikrini anglashga va shu fikr mahsulini og`zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga, ya'ni kommunikativ savodxonlikni rivojlantirishga o`rgatishdan iborat. Shundan kelib chiqqan holda ona tili ta'limi oldiga ijtimoiy jihatdan mukammal shakllangan, mustaqil fikrlay oladigan, nutq va muloqot madaniyati rivojlangan, savodxon shaxsni kamol toptirish maqsadi qo`yiladi.

Shu maqsadga ko`ra ona tili ta'limining mazmuni:

-o`quvchining fikrlash salohiyatini, aqliy rivojlanishini, mantiqiy tafakkurini o`stirish;

- o`quvchilarning o`z-o`zini, moddiy borliqni tilning ifoda vositalari yordamida anglashga hamda o`z fikri va his-tuyg`ularini ona tilining keng imkoniyatlari doirasida bayon eta olishini ta'minlash vazifalarini hal etishga yo`naltiriladi.

Professional ta'limda o`quvchi sohaviy ilmiy-ommabop nutqni tushunadi, tinglangan matndagi asosiy axborotni ajratib oladi, ommaviy axborot vositalaridagi dolzarb axborotlar mazmunini, maqsadini idrok etadi, tinglab tushunadi. Nutqning to`g`riligi, mantiqiy izchilligi, sofligi va ta'sirchanligini angalaydi, barqaror atamalar, kasb-hunar so`zlarining ma'no xususiyatlarini farqlaydi. O`quvchi nutqini ifodali va

ravon, mazmunli va ta'sirchan ifoda eta oladi, leksik, grammatik va stilistik me'yorlarga amal qiladi, nutqda mantiqiy urg'uni o'rinli va to'g'ri qo'yadi. O'quvchi turli janrdagi matnlarni ifodali va ta'sirchan o'qiy oladi, gapning ifoda maqsadiga ko'ra turlari, hishayajon, sodda va qo'shma gaplarni ohangini hikoya qilib o'qiydi. O'quvchi fikrni mantiqan izchil ifodalaydi, nutqda kirish va kiritmalardan, ko'chirma gaplardan, tilning ifoda vositalaridan, fikr ifodasida qo'shma gapning oddiy va murakkab turlaridan foydalanadi. Yozma nutqida tinish belgilarini o'rinli qo'llaydi. O'quvchi ijodiy matnlar yarata oladi. Imlo va uslubiy qoidalarga amal qiladi. Rasmiy va shaxsiy xatlarni farqlaydi. Ixtisoslikka oid matn tuza oladi, bunda til birliklaridan o'rinli foydalanadi. Fonemalar tasnifi va uslubiyatini tushuna oladi, fonetik o'zgarishlarni orfoepik qoidalar nuqtayi nazaridan tahlil qila oladi, ohang va urg'uni nutqda qo'llay oladi. So'zlarning ko'chma ma'nosi, uslubiy xususiyatlari va atamalarni farqlay oladi, ulardan nutqda to'g'ri foydalana oladi. O'zbek tili leksikasining rivojlanishi, boyish manbalarini izohlay oladi. So'z turkumlari, undov, modal va taqlid so'zlar, ularning otlashishi hamda uslubiy xususiyatlarini tushuna oladi va izohlaydi. So'z birikmasi, gap va uning grammatik belgilarini, dialogik nutq belgilarini, gap bo'laklarini, sodda va qo'shma gaplar ma'nodoshligini tushunadi. Sintaktik qurilmalarni, ko'chirma gapning boshqa gaplardan farqini, matnning o'ziga xos xususiyatlarini farqlay oladi va muloqotda grammatik hamda sintaktik birliklardan o'rinli foydalana oladi. Badiiy matnni o'qish va uni badiiy idrok etishda figura va fonga diqqat qaratish, estetik ta'sir, ijodiy tafakkur ustuvorligi asosida ona tili darslarida badiiy tasvir vositalari va she'riy san'at turlarini matndan aniqlash, atash, izohlash, tahlil qilish, badiiy uslubda matn yaratishni o'rgatish (bilish, tushunish, qo'llash, tahlil, umumlashtirish) asosida takomillashtirishga yo'naltiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Adizov B.R. Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari. Ped. fanl. dokt. ilm. daraj. olish uchun yozilgan diss. –T.: 2003.
2. Adizova N.B, Jumayev R.X., Qo'ldoshev R.A., Ismatov S.R. Ona tili o'qitish metodikasi. –Buxoro: “Durdona”, 2021. – 292 b.
3. Akramova G.R., Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. Darslik, “Buxoro viloyati bosmaxonasi”, 2021.
4. Akramova G.R., Pedagogik konfliktologiya. O'quv qo'llanma. – “Buxoro viloyati bosmaxonasi”, 2021.
5. Akramova S.R., Hozirgi o'zbek adabiy tili leksologiyasi. Monografiya - “Globe”, 2021.
6. Azimov Y.Y., Qo'ldoshev R.A. Husnixatga o'rgatishning amaliy asoslari (metodik qo'llanma). – Buxoro, 2020. – 130 b.
7. Xalilova R.R. The formation of professional speech of students in the learning progress at the university European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Vol. 7. ISSN 2056-5852. Progressive Academic Publishing. – U.K., 2019. – P. 26. www.idpublications.org. – P. 26-30.